Ч. 15 (11.356). Львів, середа 23. січня 1929. Оплачено готівкою. Рік XLVII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописи не звертаються.

ПЕРЕДПЛАТА. М. січно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 158 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції 49-41. Друкарні 29-26. — В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ. — ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Дивні познаки.

Львів, 22. січня 1929.

Може ніколи ще не заливала світ така повінь слів про мир, як саме тепер. Всі представники держав й урядів, при всяких нагодах, на ріжних теренах підкреслюють жагуче бажання і нестримне змагання угрунтувати мир. Але стара латинська максима говорить: **si vis pacem, para bellum.** Здається, що за тими фразами про мир криється саме підготовка війни, змагання шляхом війни забезпечити мир, усунути небезпеки, які скриває в собі теперішній непевний час.

Від закінчення світової війни кожний рік приносив зі собою низку конфліктів, які вказували на наростання воєнних настроїв. А зрештою запального матеріялу ніколи не бракувало ні в Европі, ні в інших частинах світа. До речі: безчисленні конфлікти і зародки війни скривають в собі й повоєнні трактати. А всежтаки крім льокальних вибухів і повстань на позаевропейському терені (не рахуючи італьо-грецького конфлікту) та страшної громадянської війни в Китаю, клубок найріжнородніших конфліктів в Европі досі не довів до війни. Економічно виснажена Европа з величезними арміями безробітних, зі спогадами про воєнні страхіття сучасного покоління — не могла досі зважитися на рішучий крок: шляхом воєнного зудару вирішити заплутаний ґордійський вузол суперечних інтересів.

Те це не значить, що війну, не вважаючи на всі анатеми проти неї і на пакт Келльоґа про осуд війни, виключено зі засобів білянсового вирівнання між поодинокими державами чи ґрупами держав. Ні, війну не лише не виключено зі засобів обрахунку між народами й державами, але надано їй ще більшої рішаючої сили, про що свідчать величезні військові бюджети, безнастанні зброєння, технічні удосконалення, розбудова летунства і воєнної хемії. Коли досі вимипано війну, то лише тому, що держави до неї якслід не підготовані. Війни не виключено, тільки відсунено її до більш пригожого моменту.

В Европі — поза Скандинавією й Швайцарією — нема ні одної держави, яка не малаб таких чи інших розрахунків зі своїми ближчими чи дальшими сусідами. В ґльобальному розмірі на перший плян висувається напружуюча ривалізація між Вел. Британією й Америкою та затяжний конфлікт між Вел. Британією й СРСР. Скорше чи пізніше прийдеться Англії збройно зустрітись з одним і другим конкурентом і противником, щоби непорушним зберігти своє панування над світом. Без сумніву, під теперішню хвилю небезпечнішим для британського панування на континентах є Рад. Союз. І з ним у першу чергу бажалаб розправитися Англія, заки оба її противники зможуть порозумітися, — і то розправитись, як звичайно, при допомозі сил інших держав.

Ціла низка познак вказує на те, що Англія систематично підготовляється до розправи з Рад. Союзом. Ситуація для неї складається досить корисно. Робітничий рух в Англії — як не ослаб, то стратив свою гостроту, не вважаючи на збільшення армії безробітних. Якраз війна й воєнний промисл може усунути безробіття в цій промисловій країні. Англійські консерватисти, маючи владу в своїх руках і вважаючи себе єдиними виразниками і сторожами імперіяльної британської могутности, бажалиб розіграти воєнну партію може й ще перед недалекими виборами, які можуть віддати владу схильній до пацифізму робітничій партії, підтриманій лібералами. Одночасно Рад. Союз находиться цього року у виїмково важкому положенні. Монопольну комуністичну партію ослаблює боротьба двох ухилів (лівого троцьківського і правого фрумкінсько-бухарінського). Комуністична партія своєю податковою й економічною політикою настроїла проти себе село, яке складає головний контингент червоної армії. Неврожай і голод у деяких частинах Рад. Союзу (між іншим к полудневій Україні) ослаблюють прожитково-воєнні засоби СРСР. В такий момент найдогідніше викликати війну з надією її виграти.

Ланцюг англійської окружуючої політики супроти Рад. Союзу майже завершений. Після вирішення справи на китайському терені в некористь СРСР (хоч і не в користь Англії), британські аґенти довели до революції в Афґаністані і при допомозі консервативних повстанців повалили не лише приятеля Москви короля Аманулу, але й після трьох днів його наступника короля Інаятула. Цікаво, що по пресовим донесенням повстанці спершу домагалися від нового короля англійської ґарантії, що всі реформи Аманули будуть відкликані. Афґаністан тепер майже неподільно находиться у сфері британських впливів. Таким чином Індії є забезпечені. Одночасно на европейському терені низка подій вказує, що й тут поведено відповідну підготовку. В Румунії започатковано демократичний режім після олігархічно-хабарницького режіму „династії" Братіяну. Хто орієнтується в румунських відносинах, той знає, що зміна режіму в тій країні не так залежною є від гри громадянських сил, як від зовнішніх впливів. Побіда Маніва не так опирається на відгомоні його програми у відсталих масах, як від того, який відгомін найшов він у Реґенц. Раді, яка — очевидно — мусить прислухатися до порад закордонних приятелів. Зміна режіму в Румунії була потрібна на те, щоби примирити не-румунські народи з державою, щоби невеличкими уступками і здійсненням конституційних постанов знештралізувати відосередні тенденції на випадок війни, щоби перевести консолідацію держави.

Коли Румунії приписано демократичний режім, то зовсім інші „лікарські засоби" приноровлено в Югославії, яку від довших літ роздирає внутрішня боротьба в парляменті і поза ним. Тут за порадою Англії й Франції король зніс конституцію, розвязав парлямент і проголосив королівське самовластя. Мілітаризація уряду і адміністрації має на меті сконсолідувати державу, в якій скупчена більшість російської військової еміґрації, саме в обличчі підготовлюваної війни. Правда, після королівського перевороту, представники Англії й Франції інтервеніювали ґен. Живковіча в справі змін і навіть ставали в обороні поневіряного парляментаризму, але — очевидно — тільки про людське око. Королівська диктатура не є ідентична з партійною диктатурою (комуністів чи фашистів). Король може кожної хвилі привернути стару конституцію чи октроювати нову, коли будуть переборені перепони до консолідації держави. Ріжними засобами Англія змагає до консолідації ближче або дальше сусідуючих з СРСР держав і до завершення ланцюга, що оперізує Рад. Союз.

І на інших теренах в Европі помічаємо те саме явище. Не беручи на увагу держав положених в европейсько-евразійській смузі (змагання до вирішення польсько-литовського конфлікту), бачимо ті намагання і в західній та полудневій Европі (заходи біля наладнання французько-італійських розходжень, місія Ґранді в Греції, то-що). Єдиною перепоною в завершенні цеї окружуючої політики є Німеччина, супроти якої приноровляється цілу скалю засобів, щоби тільки зломити її і відтягнути від порозуміння з СРСР. Довший час Англія й Франція намагалися перетягнути Німеччину на свій бік більшими й меншими уступками, а коли це не дало бажаних вислідів, почався натиск, який помічаємо в квестії репарацій і звільнення Рейнщини.

Всі ці познаки вказують на те, що зближується головна розправа між двома світами: між Вел. Британією й СРСР, між світом революції й еволюції, між тзв. соціялістичним будівництвом і капіталізмом.

Але одночасно відбувається протилежна акція: мирова контрофензива з боку Рад. Союзу при посередній підтримці Зєдинених Держав і Німеччини. Радянська пропозиція на адресу Польщі і Литви, а посередньо балтійських держав і Румунії мала на меті спаралізувати ці затії. І коли Польща гаялася з підписанням радянського протоколу, покликуючись на нератифікування Келльоґового пакту премієр-сиґнатаріями, негайно на допомогу Рад. Союзові поспішила Америка, несподівано ратифікуючи пакт Келльоґа. Цей крок Америки примусив й інші держави піти її слідами. Про ратифікацію цього пакту про осуд війни заговорили в Парижі, Варшаві й Празі. Цей крок Америки примусив Польщу в другій ноті-відповіді значно змінити своє становище до пропонованого радянського протоколу. Хто зна, чи ратифікація Вашингтоном пакту Келльоґа не врятувала мира в найближчій будучині, хоч зовсім природно, не припинила воєнної підготовки на довшу мету.

Закордонний політичний огляд.

Берлін, 18. січня 1929.

I. Три республики.

В 1776 р. проклямовано незалежність Злучених Держав Північної Америки. За 153 роки свого істнування ця республика тричі міняла свій зміст. Перша республика тревала круглих сорок літ. Це була аристократична республика найчистішого типу, ідеольоґічно заложена в староанґлійськім пуританізмі. В ній панував — джентельмен. Її пануючі приходили майже всі з аґрарного півдня, передовсім з Вірджінії. Вашінґтон, Франклін, Адамс, Джеферсон, Гамільтон. Потім прийшла друга республика — демократична. В ній панував чоловік з народу. Та республика прийшла з індустріяльної півночі і тревала 90 літ. Починається вона з часу Андру Джексона й осягає зеніт своєї могучости в часах Лінкольна. В горожанській війні північ нищить до решти аристократично-земельний принцип півдня. Гробокопателем цеї другої республики був Вільсон.

Під ударами великої війни розкришилась америк. демократична ідея. На її місце прийшла республика третя — плютократична. В ній панує людина гроша. Більшість імен американської політики, що їх нині скрізь подибуємо, як от — Кулідж, Гувер, Доус, Лоуден, Юз, — усе це міліонери і мультиміліонери тяжкого і найтяжчого калібру. Аж до Мелльона і Морґана включно, що вже здавна переступили черту міліярдів.

Ця третя переміна в змісті американської республики маркантно виявилась у виборі Гувера. В рр. 1880, 1896, а то й в 1912 цей вибір був би неможливий. Але нині, панування золота зробилось настільки змістом держави, що коли наприклад ще до недавна інтереси держави заступав на зовні дипльомат чи політик чи навіть жовнір, символізуючи тим певні державні вартости не тільки грошевого характеру, то нині на їх місце приходить виключно банкир. Доус, Гувер, Мелльон, Паркер Джільберт. Американський банкир може нині про себе казати: держава — це я! Може це передовсім казати про себе Джон Пєрпонт Морґан диктатор наймогучішого на світі банкового концерну, цей сам, що його тими днями американський уряд призначив „своїм" делеґатом на близьку репараційну конференцію.

II. Дж. П. Морґан і проблема репарацій.

Чого може світ ждати від панування американської плютократії? І хто такий Дж. П. Морґан? Ті два питання лежать тісно одно біля другого, не дадуть розділитись. Справу треба ставити радше в таку площину: Чого може світ ждати від Дж. П. Морґана і його політичного посланництва? Американська плютократія обняла панування під кепськими знаками, почала оте панування викликуючи (до певної міри) найбільшу досі на світі війну. Банковий дім Морґана фінансував більшість европейських позичок. Без цього золота війна не булаб так виглядала, як виглядала. Американське золото уможливило довге, технічно незвичайно „високе" й вбивчо коштовне ведення війни. В тодішній позичковій політиці американської плютократії мало було пацифізму. Цей пацифізм зявився щойно в хвилині, коли Европа була війною настільки ослаблена, що на будуче не могла представляти для американського економічного панування будь-якої небезпеки.

Американський пацифізм прийшов як принцип замирення поміж державами, які не будучи вже Америці страшні як конкуренти, мусіли бути

затримані при житті як боржники, що мають сплатити старе. Так Дж. П. Морган. чоловік, що фінансував велику европ. війну, їде нині на переговори до Европи, щоби собі позичене золото відібрати. Розуміється, тепер Америка не знає ні побіджених ні побідників. Звідтіля плян „комерціялізації борґів", тобто їх заг.-европ. управильнення, без огляду на політичні відносини суто европейського характеру. Плян є більше менше той, щоб остаточно усталити висоту і часовий розподіл передовсім німецьких рат. Признавши на репар. конференції загально і остаточно суму своїх контрибуцій, Німеччина випустить відповідну скількість державних паперів, т. зв. „репараційних бондів", які продасть за кордоном. Розуміється, передовсім в Америці і перш за все Морґанові. За ті бонди-векслі Німеччина дістане від Америки готівку, якою вирівнає свої борги перед аліянтами. Одержавши від Німеччини бажані репарації, аліянти будуть морально примушені заплатити Америці воєнні борги теж зі свого боку. А зможуть вони платити тільки тими американськими грішми, які дістануть від Німеччини. А що аліянти винні Америці богато більше чим зможуть вимусити на німцях, тож дістаючи від Німеччини свою частину, мусять її вжити у себе дома, передовсім для збільшення продукції.

Так витворюється в Европі безконечна система задовження, найперві́сніша ціль всякої плютократичної політики. Таким чином, Европа стає внаслідок репар. конференції перед перспективою, що на протязі десятків літ мусітиме для Америки до безконечности працювати і до безконечности платити. На цьому місці вже була мова про те, як саме на тім підложу починають щораз виразніше зарисовуватись ті конфлікти й силово-політичні напруження, які — правдоподібно — одного дня вшкереберть перевернуть пляни отої американської плютократичної „залізної пяти", якої прихід заповідав Джек Лондон ще перед 20 роками.

III. Ратифікація пакту Келльоґа в Америці.

Ясно, що яканебудь війна внутрі Европи чи війна Европи з кимнебудь в Америці цілком невигідна. Звідтіля зродився пакт Келльоґа. Не можна-ж дозволяти побиватись рабам, які є призначені на те, щоби платити. Тому-то цілком у звязку з методами своєї геґемоніяльної політики вашінґтонський сенат ратифікував пакт Келльоґа. Проте сенатська дискусія, що тижнями тяглась кругом Келльоґового пакту, виявила, що є в Америці люди, які не вірять, що европейці, а особливо аліянти оту америк. геґемонію на віки стерплять. Льокарно і випливувше з нього заключення фр.-брит. пакту було вимовним мементо! З ходу тих думок група сенаторів (Блейн, Рінд, Мозес й інші) сотворила в сенаті опозицію домагаючись цілого ряду ратифікаційних клявзуль, які розвязувалиб Америці руки в їхс випадках, починаючи від доктрини Монро, а кінчаючи на гнучкій формулі про „оборону загальних америк. інтересів".

Пакт ратифіковано без клявзуль, але опозиція побідила остільки, що хоч до ратифікаційного документу ніяких офіційних застережень не долучено, то їх за те висловлено теж офіційно і в звязку з пактом в іншій формі. Таким чином лишено в пакті цілий ряд „задніх ходів", якими американська воєнна фльота завжди зможе виплисти на повне море. А що з тою потребою американці „на всякий випадок" рахуються, показує обставина, що безпосередньо після ратифікації пакту Келльоґа в америк. сенаті приходить на порядок дня ратифікація воєнного фльотового білю, вже здавна ухваленого в конгресі, яким уряд вирішив будову 15-ти 10.000-тонових кружляків на протязі найближчих 3 літ! Після виклятття війни — кружляки? Щасливі люди, що в цьому ніякої внутрішньої суперечности не відчувають!

Зенон Пеленський

Настрої і факти.

(Від нашого кореспондента.)

Варшава, 17. січня 1929.

Хто хоче переконатися, що для поширення дуже поважних настроїв зовсім непотрібно попередніх поважних фактів, та що знову дуже поважні випадки можуть траплятися без жадних поважних причин, той хай лише уважно слідкує за нинішніми відносинами в Польщі.

Де дівся той ідилічний настрій гармонії поміж соймом і урядом, де ділася віра в довговічність нинішніх посольських мандатів, яка ось-ось готова була переродитись у тріюмф, що побідила, мовляв ідея парляментаризму і відкриті ворота до всіх інших благ! А чейже панували ці настрої на варшавському парляментарному терені, відкіль переносилися до столичньої преси, ще так недавно, ледви перед різдвяними святами, після яких у чимало домах стоять ще до нині обчімхані ялинки! Інша річ, що тії бундючні настрої спиралися на дуже слабеньких основах: на заявах премієра Бартеля про бажання співпраці з соймом — та й годі. Але й того видно досить було в нинішніх відносинах польським політикам, щоби вчорашню сіру дійсність, у якій за ніч абсолютно нічогісінько не змінилося, оглядати сьогодні крізь найрожевіші окуляри.

Минули свята, підчас яких теж нічого не змінилося, та зперед святочних настроїв ані сліду. Кріза кабінету, розпуск сойму, диктатура, а довкола кожної тої квітки цілий рій ріжнобарвних метеликів. Як-то, скажете, з повітря ані з Вислиці сплетні не зродилися, — щось таки мусіло статися! Правда, — сталася... диктатура в Югославії! Як не смішно, але югославянська авантюра геть „здумпінґувала" варшавську т. зв. опінію. Подумайте: короткий маніфест, який за одним махом ліквідує цілу мороку зі соймом і робить зайвими усі штудерації „співпраці"; перерізує конституційну болячку найлекшим способом, бо знімає з голови клопіт зліпити з енної скількости проєктів якийсь один путящий; віддає владу в руки як не ґенералам, то бодай полковникам; та головне, дозволяє твердити перед світом, що всю історію зроблено задля лекшої розвязки „меншостевої" проблеми, ба, задля переустрою держави на федеративний лад. Завдяки відомій ревності й далекозорості польського офіціяльного ПАТ-а, який з найбільшими реверансами передав перші вістки про переворот у Югославії по лінії офіціяльних сербських коментарів, переворот ґен. Жівковіча з його „Білою Рукою", закрівавленою кровю Олександра й Драги Обреновичів, був зустрінений варшавською „публичною опінією", як ґеніяльний акт „ратування демократії і парляментаризму військовою диктатурою"! Чи може бути щось кращого?!

Поплили дні й туман першого безпосереднього захоплення балканським зразком дещо розвіває. Але ось послідували випадки вже таки в самій Варшаві, які були сущою несподіванкою, не меншою від білгородського перевороту, та які мали стільки-же само підстав, скільки варшавський панічний (чи пак боєвий) настрій під впливом — сербськоого замаху. Маємо на увазі: лист п. Бартеля, у якому він здементував твердження ППС (посла Діяманда на бюджетовій комісії), наче би уряд зголився предложити до якогонебудь означеного терміну внески на додаткові кредити (на покриття доконаних уже на власну руку витрат поза бюджетами в двох останніх роках). Це був безсумнівний удар по оптимізмові пепесів і цілої т. зв. соймової демократичної лівиці, яка свою останню тактику оперла всеціло на заявах „співпраці" п. Бартеля. Але слідуючий удар був де-де захочий. Ним була відмова марш. Пілсудського, як військового міністра, вислати якенебудь представництво міністерства на засідання соймової бюджетової комісії, присвячене військовому бюджетові. Факт цієї відмови й арґументи, оголошені від імени марш. Пілсудського референтом військового бюджету, послом Косцялковським (майор, довірена людина маршалка), були для сойму першорядною сензацією. Острах перед „образою військового мундуру" з боку будь-котрого члена комісії, образою, яка довела би до конфлікту?! Гаразд, алеж цього остраху не було чейже на весну, коли впродовж кількох днів найдокладніші інформації подавав віцеміністр ґен. Конажевський, не було тоді теж жадної образи ні конфлікту, а в міжчасі ні склад сойму та комісій ані його відношення до уряду не змінилося...

І нині запанував у соймі настрій скрайньої непевности й так мовити — духової „парляментарної депресії". Є вже навіть люди, які з найповажнішою міною називають докладну дату із найближчої будучини, коли го сойм піде на свіжу зелену травичку. Але коли пригадати собі, що чейже 1. липня 1928 р. маршалок Пілсудський сказав соймові богато-богато прикріших і гостріших слів, ніж оце тепер за посередництвом п. Косцялковського, і що всетаки після того прийшов період „гармонійної співпраці" поміж урядом і соймом, то далебі нема жадних причин ані до паніки оборонців парляментаризму, ані до тріюмфу його ворогів. І коли посол Мацкевіч, „enfant terrible" із ББ, радісно затирає у своєму виленському „Слові" руки, що справильно, мовляв, пригадано соймові меч, який вічно над ним висить, то нам здається, що ця радість щонайменше передвчасна: бо на практиці може з неї вийти стільки само, скільки з радости пп. Недзялковських два місяці тому! Бо живемо в обставинах, коли неподільно панують химерні настрої та не обовязує льоґіка фактів.

І. Кедрин.

ОЛЕКСАНДЕР БЛАГОДІР.

Великі роковини.

(КИЇВ 22-го СІЧНЯ 1919 РОКУ.)

(Спомин.)

Львів, 22. січня 1929.

22-го січня 1919 року Київ витав дорогих гостей з Галичини і Буковини та святкував обєднання українських земель.

Байдуже, як довго тривало це обєднання довкола Самостійної Української Держави, але важне те, що такий акт відбувся. Це не прибули гості, а приїхали молодші брати, віками „зазбручені".

Морозний ранок...

Під ногами приємно хрустить сніг. Дерева, плоти та телеграфічні дроти посипані срібною позолотою.

Нібн мальовані!

Ось — Софійський майдан...

Бальконн домів, вікна, вулиці — прибрали святочний вигляд. Ґірлянди ялиничаних шнурів звисають тут і там, переплетені національними прапорами та коліровими стрічками.

На початку Володимирської вулиці — велика, чудесно прибрана дуга з гербами України і Галичини. На телеграфних стовпах — герби ріжних частин Української Держави. По майдані і на сумежних з ним вулицях увесь час снує авто, а в ньому — боярин у правдивому українському жупані, козацькій шапці та з правдивими козацькими вусами.

Це — Микола Карпович Садовський.

Він церемоніялмайстер святочної днини. Стоячи весь час в авті, він видає останні розпорядки.

Около 11-ої години починають стягатися ріжні військові частини та ріжні делеґації з прапорами, стягами та трафаретами. Видніють й прапори, що бачили ріжні бої, подіравлені стрілами.

Військові відділи усталюють свої місця. М. Садовський вказує місця делеґаціям та школам.

В год. 12-ій приїзджають члени Директорії, Трудового Конгресу, Національного Союзу, представники Галичини і Буковини та дипльоматичний корпус.

Весь майдан, бальконн, вікна та сумежні вулиці залиті народом. Циліндри, кашкети, капелюхи — мішаються з українськими жупанами та „чамарками".

Настрій святочний...

Задзвонили дзвони Софійського собору.

Великий його дзвін, дужий як віра зібраних у перемогу та ніжно-меляхолійний, як степова пісня козака на кургані сповіщає по цілому Києві, що коло нього зібралися всі сини Української Землі.

Молебен... Замовкли дзвони...

По молебені — хвилина мертвої тиші.

Д-р Л. Цегельський читає грамоту з 3-го січня про приєднання Галичини до України та передає її голові Директорії В. Винниченкові.

Рівночасно д-р Я. Олесницький читає цю грамоту по французьки.

У відповідь — член Директорії, Швець, читає Універсал про злуку українських земель. Зараз-же після цього — цей універсал був повторений одночасно з чотирьох трибун, уставлених у ріжних кінцях майдану. Враження було велике. На багатьох лицях замітні були сльози.

Загуділо: „Слава!"

Національний хор кілька разів виконав гимни „Ще не вмерла Україна", „Вкраїно Мати" та „Вічний Революціонер".

Військові частини в зразковому порядку відбули параду. За ними — делеґації.

Минають прапори за прапорами.

Рідка хвилина, на яку кожний нарід гордий і для якої працює не десятками літ, а сотнями.

80-літній ювилей професора Ф. А. Щербини.

26-го лютого 1929 р. скінчиться 80 років життя відомого економіста, історика, статистика й соціольоґа проф. Ф. А. Щербини. З цієї нагоди українські установи та орґанізації в Ч. С. Р. утворили спеціяльний ювилейний комітет та влаштовують 29. II. 1929 р. святочну Академію з участю шановного ювилята, на якій будуть прочитані доклади про наукову та громадську діяльність проф. Ф. А. Щербини*).

За свої визначні наукові праці, яких є понад 40, проф. Ф. А. Щербина ще 1904 року був обраний членом-кореспондентом Російської Академії Наук, а р. 1925 — членом Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові, а також членом інших наукових установ. Не зважаючи на свій високий вік, проф. Ф. А. Щербина й тепер почуває себе бадьоро й інтенсивно науково працює, а також викладає в Українському Університеті в Празі та в Українській Господарській Академії в Подєбрадах.

В справах ювилею треба звертатися до проф. Л. Бича, члена Президії ювилейного комітету. — Подєбради, Українська Госп. Академія, ЧСР.

*) Дуже багато наукової праці присвятив Ф. А. Щербина своїй вітчині Кубані, написавши між іншим „Історію Кубанського Козачого Війська".

Положення в Югославії.

Розмова з югославянським королем Олександром.

В закордонній пресі поміщена розмова відомого французького журналіста, репортера світової слави Юліяна Сауервайна, з югославянським королем Олександром на тему теперішньої ситуації в Югославії. Розмова ця настільки цікава, що ми наведемо найважніші її місця.

Пригадавши хід останніх подій у югославянськім королівстві, король Олександер зазначив, що він рішений перевести те, що собі намітив, свідомий того, що **не уступить скорше, поки не осягне своєї мети.** Те, що сталося в ночі з 5. на 6. січня ц. р., названо поквапно **диктатурою.** Що властиво заслуговує на назву диктатури чи навіть тиранії? — спитав король. Чи це не те, що мало місце в останніх часах, чиж здержуватися з розмислом від участи в працях законодатної палати не значить: **атакувати духа конституції?** — А до цього атаку приступило 85 послів! Правда, їх обурення після огидного атентату в скупштині було самозрозуміле й оправдане, але коли має свої обовязки голова держави чи голова правительства, то має їх також законодавець. Не зважаючи на всі труднощі, повелося вкінці створити новий життєздатний уряд. З дрібничкових, особистих причин, що з добром краю не стояли в ніякому звязку, виступила одна партія з того уряду і тим спричинила тяжку крізу. Я пробував усякими засобами зліквідувати цю крізу. Хорвати відгукнулися на мої запросини. Я приняв їх домагання, так як мені їх предложено, до відома і після того покликав до себе інші партії, щоб їх спитати чи вони готові до переговорів на основі хорватських предложень, себто: чи вони готові взяти під увагу справу **ревізії конституції,** до чого потрібна в парляменті більшість, зложена з трьох пятих. Вони відповіли мені: **„Ніколи!“** З уваги на те про утворення життєздатного уряду парляментарним шляхом не могло бути мови. Державна машина перестала функціонувати. Тому **я мусів сам рішатися і переняти на себе відповідальність,** або проголосити себе нездібним рятувати мій край перед хаосом, що межував уже з анархією. Я станув перед ділемою: жертвувати єдністю і будуччиною свого королівства, або експонувати себе самого, себ-то переняти відповідні повновласти на так довго, як довго будуть того вимагати обставини. Довго я не вагався...

Після того король на хвилю замовк. Потім, подумавши дещо, продовжував далі: **Диктатура — слово, що його легко вимовити,** але треба вміти справедливо його приноровити. Чиж це не диктатура, до того без ніякого оправдання, коли голова партії, що сам не має ніякої програми, диктує суверенно, що цей чи той з його приятелів мусить бути вибраний в окрузі, якого життєві інтереси йому зовсім чужі? А коли цей провідник партії каже іменувати велике число своїх партійних товаришів державними урядовцями, хоч вони не відзначаються ніякими здібностями чи прикметами поза тим, що працюють на того політика, котрий бажає, щоб вони за те жили коштом держави — чиж це теж не диктатура?

Те, що я хочу перевести, дуже просте: далекий від того, аби вводити в краю режім безконтрольного авторитету, **бажаю, щоб Югославія зазнала в будучности всіх добродійств справедливих виборчих законів, правдивого парляментаризму і справжньої демократії.** Я хочу, аби край мав більше свободи й аби міг свою волю виявляти свобідніше, як у минулому. А щоби це осягнути, мусимо тепер перейти **пробу твердої праці.** Мусимо приготовити **режім децентралізації,** і то **ліберальний режім, що одночасно забезпечить територіяльну і культурну єдність Югославії.** Мусимо **прочистити адміністрацію і її зорганізувати,** бо хоч ми маємо багато знаменитих урядовців, то їх праця, як і їх винагорода мусять бути зреформовані на широкій базі.

Сьогодні не можу ще сказати, скільки часу **буде до цього потрібно,** але думаю, що небагато. Безчисленні докази льояльности, які дістаю зі всіх сторін краю, є доказом, що я найду підтримку у всіх дійсно продуктивних кругах населення. Міністерство, яке я зложив, складається виключно **з чесних і здібних особистостей.** Колиж на його чолі стоїть **генерал**, то тільки тому, що я міг передати свій авторитет тільки такій особі, яка стоїть абсолютно поза партіями. Богу дякувати **— наша армія не займається політикою.** Я на це ніколи не дозволяв, як не допускав і політиків до вмішування в справи армії. Наша армія є цілком здорова, льояльна і вірна свому суверенові. А в уряді бачите ще заступників адміністрації, банків, університетів, як також визначних і шанованих політиків. **Хорвати мають 5 міністрів.** Це значить, що про цю часть населення ми не забуваємо. При помочі всіх тих, що готові до праці, хочу приготовити **поворот до здорової політики і господарського добробуту.**

Щоб це необхідне діло направи покінчити, експонував я сам себе, не підсуваючи нікого і не хапаючись засобів, які зменшилиб мою відповідальність. Чи вдасться, чи не вдасться моє діло — а **моя особа входить передовсім в гру.** Але неуспіх тут виключений, коли цілий нарід стоїть за мною...

Це майже повнотою передані думки короля Олександра про положення в Югославії і про його пляни на найближчу мету. Зрозуміла річ, що ці думки, висловлені перед чужинним журналістом — закрашені оптимізмом. Найближчі тижні і місяці покажуть, чи цей оптимізм короля оправданий.

„Просвіта“ — це одинокий найкращий вартовий українського духа. Вона одинока виведе нас усіх на шлях кращої долі — на соняшний шлях.

З життя українських соціялістів.

Довідуємося, що в днях 13. і 14. січня 1929 р. в Подєбрадах (Чехословаччина) відбулася конференція організацій Української Соціялдемократичної Робітничої Партії за кордоном, що була скликана Закордонною Делеґацією цеї партії. На деннім порядку конференції були справи політичні й організаційні.

Конференція вибрала до Закордонної Делеґації с. д. О. Козловського та К. Нішеменка, які разом з представниками Центрального Комітету партії І. Мазепою та П. Феденком творять орґан партійної репрезентації за кордоном — Закордонну Делеґацію УСДРП.

Конференція вислала привіт відновленій УСДП. в Галичині й ухвалила одноголосно обширну резолюцію про сучасний момент. Самою резолюцією займемося окремо.

По широкому світі.

Новий президент Мексику проголосив амнестію для католиків увязнених за державну зраду. Має це бути підготовка порозуміння з Ватиканом.

У Маґдебурзі 3000 провідників „Штальгельму“ домагаються на зїзді ревізії веймарської конституції і „сильної влади“.

У Барсельоні страйк робітників що працюють на виставці підготовлюваній урядом. Диктатор Де Рівера загрозив їм висилкою у глибину краю на сільські роботи.

Ватикан заперечує, буцім-то дійшов до порозуміння з Квіриналом.

Арґентинський уряд сконфіскував в Санта Фе з німецького пароплаву 2000 скринь з крісами, призначеними для Болівії.

Є звістки, що недуга Ахмета Зоґу спричинена спробою отруїти його.

Америк. президент Гувер є ворогом фінансових полекш для европейських державдовжників.

З судової салі.

Евген Скіцький та Іван Штокало перед судом присяглих.

Розправу проти обох обвинувачених за участь у нападі на почту при вул. Глибокій перервано не на кілька днів, як це зазначено у вчорашному числі „Діла“, але її відсунено аж до найближчої каденції суду, яка розпочинається в міс. березні. При цій нагоді повідомляємо, що засудженим наглим судом на кару смерти Ординцеві та Ів. Плахтині замінив през. держави кару смерти на довшу тюрму. І так В. Ординцеві замінено кару смерти на 12 літ, а І. Плахтині на 10 літ тяжкої тюрми.

І. СВЄНЦІЦЬКИЙ.

Національний Музей за 1928. р.

(Докінчення.)

Лушпинська 8, о. Лада зі Львова 4, Лупійчук з Гарасимова 11, Лихачев з Ленінграду, о. дек. Лев з Яжова, Мокрицький зі Львова 10, д-р Макарушка зі Львова 2, Мочай зі Львова 13, Митени з Дрогочина, Меґик Петро з Варшави 2, Музей в Закопаному 2, Музей Изящных Искуств у Москві 3, Матчак, Моравська з Австрії 3, Музей ремесла і приміненої штуки у Варшаві, Музикова зі Львова 3, Народній Комісаріят Освіти 2, о. Нестор з Ремезівки, Нешлівна зі Львова 10, проф. Огієнко з Варшави 3, Оссолінеум у Львові 7, д-р Поспішіль з Берна 6, д-р Пастернак зі Львова 356, о. дек. Пастернак із Зіболок 19, Політичні вязні з Баторого 2, Панайтеску з Букарешту, Пеленський зі Львова 2, Павлик зі Львова 12, Петришин із Залужа, Паращукова зі Львова, Панейко з Тернополя, Павлусяк з Корначівки 15, Паеглє з Риги 2, мон. Петро Студит, д-р Річинський з Волині 33, д-р Ривюк зі Львова 32, о. крил. Рабій із Самбора 3, Рідна Школа, о. Сивенький і син з Дернова 5, дир. д-р Свєнціцький 6, о. Сіцінський з Камянця 2, Студентська Громада зі Львова 2, Сенюта зі Львова, академ. Студинський 8, Серґіївський Художній Музей 7, Странський з Праги, Січинський з Праги, Т-во Охорони Воєнних Могил, Таранущенко з Харкова, О. Трицецький з Волосатого 4, Українська Академія Наук у Київі 46, Український Університет у Празі 2, Український Наук. Інститут у Берліні, Угрин Безгрішний з Рогатина, Удзеля з Кракова, Університет у Львові, проф. д-р Фішер зі Львова, д-р Фабіян з Праги 8, інж. Фотинюк із Зашкова 4, Холодний зі Львова 4, радн. Чачковський зі Станиславова 15, Шухевичева зі Львова 1108, Яворський з Праги 2, Якимович з Варшави, Януш зі Львова, Янушевич зі Львова.

Систематичний опис поодиноких відділів Національного Музею провадили протягом 1928 року: д-р Ярослав Пастернак — археольоґію і всякі викопалини; Михайло Драган — монети, медалі, бронзові хрестики і образки княжої доби та відділ фотоґрафій; оба спільно впорядкували дереворити і штихи; Ірина Гурґула закінчила порядкування по повітам писанок і витинанок; д-р Марія Фуртак-Деркачева, скінчивши подрібний впис кореспонденції М. Павлика (більше як 3.000 листів), що обіймає незвичайно інтересну добу галицького життя 1873—1914 рр., приступила до порядкування архіву „Народу“, „Громадського Голосу“ і Радикальної Партії, в якому находиться чимало дуже цінного ориґінального і йевикористаного ще матеріялу з життя селян і робітників кінця XIX. і початку XX. вв.; С. Паращукова виготовила ряд акварельних рисунків килимів, а С. Качмарська дала низку зарисівок поодиноких предметів на листках рухомого катальогу.

Директор Музею попри технічно-адміністраційну роботу зміг тільки вести наукові видання, тимчасові вистави, закінчити справу відзискання архіву Національного Музею і музейних збірок Ставропигії і Народнього Дому та взяти діяльну участь у нараді в справі людового театру у Варшаві, в нарадах місцевого комітету краєвої вистави в Познані 1929 р., та в міжнародньому конґресі народнього мистецтва в Празі з рефератом про „Основи історичного поділу українського народнього мистецтва.

Плян роботи у 1929 р. обійме перш усього продовження систематичного опису відділів з відповідними зарисівками на листках рухомого катальогу, заложення фахових катальоґів по відділам, участь у всеукраїнському святі 10-ліття Української Академії Наук у Київі та підготовки ювилейного видання „Річника Національного Музею“ наукової фундації галицького митрополита Андрея Шептицького і ювилейної вистави найкращих частин музейних збірок. Святочне відкриття ювилейної вистави повинно би припасти на день відкриття Національного Музею для прилюдного вжитку 13. грудня 1929 р. або на день заснування Музею 10. лютого 1930 р. І хоч які тяжкі часи прийшли для наукових установ, що можуть і мусять тільки видавати гріш, а не мають майже ніякої нагоди його заробляти, то Управа Національного Музею глядить не без проміня надії у майбутнє. Прийде час, коли весь Український Народ вискаже свою подяку Основникові великої святині, скарбниці памяток української культури, своєю всенародньою поміччю у музейному будівництві і цим робом покладе тривкі основи прийдешній науковій праці непроглядного ряду щасливих наслідників перших робітників української музеольоґії в Галичині.

Нехай-же сучасне нам Громадянство Галицької Землі і усієї Західньої України, розкинуте по всіх державах і на далекому заточенні за океаном від Аляски до Огненної Землі відкликнеться на цю вістку про велику потребу розбудови Національного Музею у Львові і хто чим може причиниться до її здійснення протягом 1929 р., щоби можна було гідно стрінути 25-ліття діяльности цієї установи.

Управа Національного Музею знає, що ми небогата нація, але вона вірить у силу національної свідомости у найглибших масах післявоєнної суспільности, що стежить за працею Управи Національного Музею повні 24 роки. Селяни і робітники Галицької Землі мають що-року діло з представниками Національного Музею, вони бачуть їх щиру громадську роботу, тож певно не відмовляться причинитися до поширення того огнища свого власного культурного життя, біля якого погрілося вогнем науки яких 20.000 молоді і поважний гурт наукових дослідників давнього культурно-національного життя Українського Народу.

Львів, січень 1929. р

Над чим радили воєводи.

Дня 21. січня ц. р. відбувся у Варшаві одноденний зїзд воєводів Польщі. Зїзд отворив мін. вн. справ ген. Складковський промовою, в якій заповів спец. своє заінтересування справами самоврядування. Прем. Бартель зясував госп. положення в державі і обовязки воєводів у цій справі. Начальник апровізаційного виділу Швальбе здав звіт із біжучих госп. справ. Темою дальших нарад були самоврядні справи, зясовані в рефераті дир. Стшелецького.

—o—

Перед державним переворотом у Німеччині?

Аг. Всх. повідомляє: Берлінські республиканські часописи приносять чутки, нібито організації Штальгельму хочуть викликати комуністичні заворушення, щоби опісля виконати державний переворот. Президента Гінденбурга усунули би, а на його місце настановили би ген. фон Секта. Праві кола, а головно організація Штальгельму, що нараховує 35.000 членів, виявляють збільшену діяльність проти нім. республики. У взаєминах із Штальгельмом є провідник нар.-нім. партії Гугенберг, який бажає привернення монархії. Сини бувш. цісаря Вільгельма, за виїмкою кронпрінца, належать до цієї організації.

—o—

Розвязання італійського парляменту.

Італійський король підписав декрет, який розвязує палату депутованих, а нові вибори визначує на 24. березня. Нова палата та сенат зберуться 24. квітня ц. р.

—o—

Аманула відкликає абдикацію.

Агенція Тасс повідомляє: З Герас в Афгані приходять вістки про концентрацію в околицях Газі богато відділів із Кандахару. Аманула обіймає команду над цими відділами. В Кабулі недостача харчів, ціни ростуть. Множаться випадки бандитизму. Французька школа зачинена й ограблена. Серед населення замітний зріст симпатій для Аманули.

Аманула заявив офіціяльно, що з причини уступлення Інаятулага відкликає свою абдикацію та бере зверхню владу в свої руки. Новий володар Афгану Габібулаг хоче зірвати взаємини з усіми державами за виїмкою Англії та бажає привернути відносини, які були перед проголошенням незалежности Афгану. Зачувати, що англійське посольство випрацювало вже проект привернення субсидій, які донедавна діставали еміри від Англії. Проєктові противиться духовенство та купецтво. Справу цю розглядають іще, хоч Габібулаг у відозві до народу в звязи із вступленням на престіл проголосив себе еміром а не падишахом.

—o—

Театри.

Великий Міський Театр:
Вівторок 22-го, г. 7·30 веч. „Мадам Батерфляй", виступ японської співачки Теіко Ківа.
Середа 23-го, г. 7·30 веч. „Бродвей", американська штука.
Четвер 24-го, г. 7·30 веч. „Одна одинока ніч".

Кіна.

„Апольо": „Дві арабські ночі".
„Лев": „Тіни гарему".
„Оаза": „Шпигуни".
„Палас": „Венецький карнавал".
„Фатаморгана": „Пікова дама".

Біржа.

Гроші.

Американський долар 8·87·50—8·88·00, канадійський долар 8·81·50—8·82·00 чеська корона 0·26·25—0·26·50, австрійський шілінг 1·25·00 1·25·00, румунська лея 0·05·00—0·05·50 французький франк 0·34·50 0·34·80, швайцарський франк 1·71·33—1·71·50 фунт штерлінгів 43·30·00—43·60·00, радянський червінець 17·50 18·5·

Золото: 20 корон 36·50·00—36·80·00, 20 франків 33·75·00—34·40·00, 20 німецьких марок 41·70·00—42·00·00, 10 російських рублів 46·50·00 4 7·00.

Срібло: Австрійська корона 0·68·00—0·69·00, 5 австрійських корон 3·50·00 3·60·00, австрійський фльорен 1·70·00 1·80·00, російський рубель 2·95·00—3·05·00, копійки за рубель 1·48·00 1·52·00

Збіжа.

Пшениця двірська 45·75—46·85, пшениця селянська 43·00—44·00 жито галицьке 33··0—33·75, ячмінь галицький броварияний. 34·50—35·50, ячмінь на живо 27·50—28·50, ячмінь пастівний 35·50—36·25 овес галицький 29·25—30·25, кукурудза румунська 35·50—36·50, бараболя промислова 4·75—5·00, фасоля біла 95·00—120·00.

НОВИНКИ

— **Фотограф Янушевич,** вул. Вінцентого Поля ч. 1. (бічна Зеленої). Тел. 59—60. 1258

— **Заняття „Діла".** „Діло" ч.13 заняло львівське Староство Гродське за передову статтю п. з. „Нерозвязана проблема". Це друге заняття нашого органу в цьому році.

— **Артисти Кооперативи Український Театр** у Львові складають з нагоди свого бенефісового вечора 35 зол. 70 сот. на „Рідну Школу", а всім що моральною підмогою причинились до успіху цього вечора, зокрема-ж дир. Кооперативи Вп. Б. Янову, дякують за память.

— **Бібліотека Наук. Т-ва ім. Шевченка** у Львові одержала після б. Секції українських медиків в Берні (ЧСР) 70 книжок, за що щиро дякує б. членам Секції — Управа.

— **Львівська темна хроніка.** У білий день, коли урядовці пішли на обід, вломники відвідали банкову фірму „Фортуна" на вул. Кощюшка, але в касі не найшли нічого. — Михайло Шевчук, безробітний посередник, ошукав двох купців хитромудро таким способом: на двох своїх щадничих книжечках дописав до цифри 1 ще 51 і 31 і заставив їх, заробивши на чисто стокількадесять зол. Заки попав у холодну, вже гроші програв у карти. — На вул. Пильникарській 3. відкрила поліція склад „пересувача" крадених річей; кому вкрали футро, плащ, нагортку то-що, може піти до депозиту слідчого відділу, поглянути, чи там їх не найде.

— **Львів без світла.** Дня 21. січня ц. р. вечером погасло електричне світло, а в деяких камяницях світило дуже слабо. Причиною було ушкодження одного з трьох каблів, що спроваджують струю.

— **Вальоризація давніх асекураційних поліс.** Віденські часописи повідомляють, що в половині лютого почнуться переговори між Польщею і Австрією в справі австрійських асекураційних товариств, які на основі мирового договору можуть бути в Галичині лише десять літ. При тій нагоді устійнять справу вальоризації давніх асекураційних поліс.

— **За немотивовані податки.** Польське мін-ство скарбу вислало до президентів скарбових палат обіжник, який здержує всі податкові ревізії немотивованих податків за минулі роки. Виявилося, що в багатьох містах податкові уряди переводили за рр. 1923, 1924 і т. д. додаткові податкові виміри.

— **Вістки з Польщі.** 142 малих міст дістане електричне освітлення, з цього 59 галицьких. — Жидівська віроісповідна громада в Варшаві звернулась до управи міста з проханням дарувати їй площу на синагогу, яку жиди вибудують для звеличання 10-ліття польської самостійности. — 7 міліонів золотих дістає річно польський скарб від англійської лісної консорції за експльоатацію біловежської пущі. — Послом у Брюсселі призначений д-р Т. Ящ..вський, директор департаменту мін-ства закорд. справ. — Президія Ради міністрів заборонила вживати титулу „шеф секретаріяту міністра", якого вживали досі в усіх міністерствах у Варшаві, бо такого становища нема. — Департамент почт і телеграфів у Варшаві починає заводити по домах почтові скриньки, які мають заощадити працю листоношам. Кожний комірник матиме в домі власну скриньку. Цю ідею здійснює австрійська фірма „Гермес", згодившись, щоби скриньки зробили в Польщі. „Гермес" помістить на них лише свою рекляму.

— **Катастрофи й нещастя.** Директор чеського телеграфічного бюра Кальман загруз у горах Карконошах у півн.-східній Чехословаччині. Він вибрався на лещетах у гори і збився зі шляху; кілька днів пізніше найшли в снігу його трупа. — У східній дільниці Берліна фякер вїхав у кіновий будинок і зранив дві особи. — В американськім місті Шорт-Лейн (Меріленд) зударились одночасно аж три поїзди; всього чотирьох убитих. — З Мельбурн повідомляють, що пожежа лісів в околицях Вікторії спричинила великі втрати; деякі міста загрожені пожежою, якщо вітер повіє в той

Д-Р ЛУКА ЛУЦІВ.

Ґенеза одної поезії О. Маковея.

I.

Смерть — найслабше місце людини. Чоловік, пан природи, усе перемагає та приневолює собі служити, одначе він стає безрадно перед сліпою конечністю смерти. Правда, Штайнах і Воронов борються із оцим невмолимим законом. Та марний успіх їхньої боротьби! Ще трагічніше вмірати, переживши вдруге та нагадавши собі молодість!

Тому-то всі творчі уми, що спинялися над проблемою невблаганого „косаря" — не можуть нас потішити. Що нам з усякої „невмірущости" матерії тоді, коли не буде цієї частини, що творить нашу свідомість? Це аргумент усяких песимістів, відірваних від будучого колективу.

Ніцше, поет волевого оптимізму, старався „перемогти" смерть навчанням про „вічний коловорот", мовляв, щераз заживемо! Глибоко і щиро віруючі в життя на тому світі, мають готову розвязку; вони найщасливіші, після фізичної смерти наступить для них вічний рай. Американські оптимісти вигукують:

„Тільки не думайте про старість! Геть з думкою про смерть, а вічно житимете!"

Оптимістично настроєні фільософи та письменники радісінько виминають оцю Харибду, щоби тільки не затроювати собі мініятурно короткого життя. Хтож находиться в такому настрою, який за мало відпорний на червака метафізичної зневіри — той радо чіпляється отої людської Ахілевої пяти.

Осип Маковей, плаваючи по життєвському морі, своїм човном часто причалював до примамливо принадного злові́сного осідку сирен.

II.

„Зміст перших поезій — слова автобіографії, — це козацька романтика, патріотичні відозви, описи природи, особиста лірика, *релігійні сумніви*, антимілітаризм". Ще в 80 рр. попав Маковей під вплив „поступових ідей", яких апостолами були Франко й Павлик. Той вплив ще скріпився, коли Маковей працював разом з Франком і М. Грушевським в редакції „Літературно-Наукового Вістника" (грудень 1897 — весна 1899). Д. Лукіянович вважає автора „Молоха" та „Новика" симпатиком радикалів, який за підклад своїх творів брав „антипопівські настрої". Та найкраще пізнати душу поета в тих часах із його поезій, друкованих у „ЛН. Вістнику (1899, січень). На закінчення своїх „Гірських дум" помістив поет рефлексії про „Метеор", „Смерть" та „Сонні мари". Ось вершок зневіри та песимізму:

Так розпадаються світи,
живуть і гинуть без мети.
І всі вони — один цвинтар,
а творець їх — старий гробар:
усе по радощах марних
гребе у безвістях сумних...

(„Метеор").

На початку цього жмутка поезій признається автор, що він „для народу свого крук, що сумно кряче", бо „мов у багні застряг у гіркій зневірі...."

III.

Поезії ці писані найпізніше з кінцем 1898 р. Цьогож року вийшла спід пера Маковея ще одна поезія під з.: „Коли помрем і заростем квітками", та поет не видрукував її тоді. Минуло більш як чверть століття, як поет признав гідною пустити цю поезійку в світ.

Коли помрем і заростем квітками
у споминах ще оживем нераз,
аж поки поруч з нашими кістками
спічнуть усі, що пам'ятали нас.

І буде це вже наша смерть остання,
наш порох вітер світом розжене,
прийде весна, прийде пора кохання,
а нас ніхто й ніколи не спімне.

Аж вийде раз колись дівча самотне
в полудне тихе, в тихий, сонний ліс:
неждано серце защемить скорботне
і ясний світ померкне їй від сліз.

Це нас вона побачить і почує,
мов сон і казку із старих часів;
закриє очі й тяжко засумує,
заслухавшись у тихий шум лісів...

IV.

Зацікавившися відношенням О. Кобилянської до творчости улюбленого нею данського письменника Єнса Петра Якобзена*), побачили ми, що Маковеєві рефлексії про життя мерців у споминах своїх найближчих нагадують одно місце в новелі данського поета („Пані Фенс"). Вдовиця пані Фенс живе тільки для своїх дітей; та несподівано пізнає вона свого першого і правдивого любка, який після кільканацяти літ вернувся з Америки. Стара любов блистить, мов сталь — вони подружилися. Діти вважали матір виключною своєю власністю; син та дочка загнівалися на неї та покинули. Пять літ жили старі щасливими подругами. Перед смертю пише мати лист до своїх дітей та просить у них давньої любови. Мати жаліється на те, що вміраючим є завсіди дуже вбогий. Все найдорожче від нього забирається, зникає весь прекрасний світ, який стільки літ був приємним огнищем людині.

„Тому звертаюся до всього з мольбою — кінчить нещасна мати, — щоби мене приємно згадувало і тому саме приходжу я до Вас із проханням: любіть мене цілою любовю, як це було колись, бо знайте, що *жити в споминах є єдиною участю мерців у світі живих людей; і ця тільки розвага остається мені сьогодні. Жити тільки в споминах, більше нічого!*"

(Докінчення буде.)

*) Автор замітчує розвідку на цю тему.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Влом до „Діла“ (?!!)

Злодійський фах напевно вимагає більше вродженої інтелігенції і набутого знання, як неодин фах, до якого привязаний гоміцкий титул і давинка платня. Відвага, бистроумність, здоровля, помисловість — це мусить бути вроджене; акробатика, психольогія, хемія, механіка — це мусить бути вивчене (по „українськи“: завчене).

Очевидно мова тут про злодійську аристократію, про „касолупів“, а не про демократичних „кишенькарів“. Ці останні окрім відваги і здорових ніг, потребують хіба ще крихітку психольогії і то переважно провінціональної. А всеж таки між касолупами є волупи.

Я знаю, скаже неодин:

— Що дивного! Адже таке трапляється і між професорами університетів і між письменниками і між політиками!

Але це порівнання не видержує критики.

Всі інші фахи можуть бути вислідом протекції, помилки, чи непорозуміння, — злодійський фах є все вислідом покликання і вродженого таланту.

А всеж таки є між ними останні, патентовані осли...

Дня 17. на 18. січня 1929 року зроблено влом до редакції й адміністрації „Діла“.

Чого?!...

Чого? — питаю вас, панове злодії. — Що шукали ви по численних бюрках, шафах, полицях, кошах? Хіба не манили вас старі річники „Діла“, пообдряпувані столики, чи поналамлювані крісла!? А може шукали ви якихсь дорогих книжок у редакційній бібліотеці? Може сподівались найти тут „Всесвітню історію“ або „Географію“, або хоч пів копи ріжних словників?! Ні! Ви припускали, що його нема.

Але я догадуюся. Ви шукали грошей! Думаєте собі: Огнетревала каса є, то мусять бути і гроші.

Ех! Наївні, наївні!

Уявляю собі ваші міни, коли ви станули перед касою. Потягнули пальцями, а двері „ри—п“ і відчинилися. А в середині... Чого там нема! І зломана щітка до підлоги і кусень мила і дрібно порізані старі часописи...

Переглянувши касу, ви — думаю — вже більше з обовязку рушили на пошукування по бюрках. Бо що вам охота відпала, то й того певний.

І ще уявляю собі, як ви, панове злодії, щиро сплюнули по скінченій роботі. Адже кожна інвалідська будка далаб вам сто разів більший прибуток. Тієї незабутньої ночі, ви напевно пережили найбільшу трагедію, яку тільки злодій може пережити: Побачили намацально, що в тім фаху далеко не зайдете. Пощо було студій, пощо приготувань і видатків, коли нема розуму!?

Раджу вам шукати іншого заняття. Коли ви з приличним підвебінням, то ручу, що заняття дістанете. Адже стільки ваших товаришів нині на добрих посадах і в загальнім пошанівку! Там вам до крадіжі не треба буде і половини того розуму, що вимагається від порядного касолупа. А в вас розуму дуже-дуже мало, або й зовсім нема.

Адже ви робили влом до „Діла“!!

Галактіон Чіпка.

бік. — В Онтаріо (Канада) зіхав зі шин поїзд; 1 убитий, 12 ранених.

— Ріжні вістки. У Берліні заснували дослідчий інститут для боротьби з психічними недугами; інститут сподівається підмоги з Америки. — На одній з найкращих вулиць Ню Йорку, Парк Авеню, трьох бандитів ограбило в білий день під загрозою револьверів золотарську крамницю. — Президія Центр. Викон. Комітету СРСР поставила внесок приєднати до архангельської губернії острови Франца Йосифа I. — Згукові фільми з Голівуду спізняться на які два місяці по причині пожежі в робітні „Парамавнт“. — Віднайшли заповіт апостола сіонізму д-ра Герцля, що мав згоріти у Палаті Справедливости в Відні 1927 р.; сіоністи вірять, що цей документ улекшить справу перевезення останків Герцля до Палестини. — Віденська і берлінська преса незгідні щодо вислідy боксерських змагань своїх чемпіонів: берлінець Гайн Домгерген, що побив австрійця Польді Штайнбаха мав уживати незаконних метод. — Найвища Рада „Армії Спасення“ в Льондоні заявила, що дотеперішній її голова та диктатор ген. Бут, що недавно смертельно нездужав, перестає бути її головою; Бут протестує і заявляє, що свого становища не зречеться.

— 4000 вибухів Кракатао. З Батавії приходять вістки, що вулькан Кракатао вибухає щораз сильніше. За останніх 24 год. записали яких 4000 нових вибухів, із яких деякі доходили до 3.000 стіп висоти. Вибухи, обсервовані вночі, виглядають грізно-величаво. Поверхня моря біля острова зростає постійно.

— Заметіль у Льондоні. Минулого тижня мешканці Льондону спізнали те, що оглядають звичайно в осени: мряку, з тою ріжницею, що вона була не з дощу, а зі снігу. Заметіль вкрила місто таким рантухом, що напротязі години зупинився весь вуличний рух: трамваїв, возів, авт, а навіть осіб.

— Морози слабнуть. Берлінська метеорольогічна стація повідомляє, що студінь наближується до кінця. Вітри, які досі йшли в нашім напрямку, змінилися. Від Атлянтійського Океану йдуть тепліші подуви.

— Нове чудо — літерафон. Технічний співробітник радіової стації в Штутгарті Рольф Формі́с мав винайти новий рід грамофону, що може ввести переворот у сучасне життя. Сила винаходу в тому, що кожний зможе сам „виробляти“ собі плити, себто плити зможуть безпосередньо записувати згук людського голосу. Шпилька, що біжить по вигинах плити буде діямантом з електромагнетичною силою. Найцікавіше те, що плити будуть дуже дешеві. Завдяки згаданому винаходові буде можна здійснити „згуковий лист“: замісць писати на папері, можна буде на майбутнє висилати плиту, яка передасть живим голосом те, що треба. Співак і промовець зможе сам чути свій голос, а деякі інтереси можна буде брати не на папір, а просто на згукову плиту, що заступить писаний контракт. Неменші послуги може такий апарат віддати в суді, при переслухуванні обвинувачених і свідків.

— Міжнародне музичне свято в Женеві. У квітні зїдуться до Женеви музикольоги та мельомани на міжнародне свято, на якому будуть виконані два орхестральні концерти, два камерні і один хоровий у церкві. Між орхестральними творами досі намічено такі прізвища: Макс Буттінг (третя симфонія), Йоганнес Мюллер, фортепяновий концерт; Р. Вогем Уіліямс, Фльос Кампі, Рогер Сешен (Америка) — симфонія; Франк Мартен (Женева), Марсель Деляноа (Париж), Генріета Босманс (Голяндія), Еммі Гейль-Френсель-Вегенер (Голяндія). Центральною точкою хорового концерту буде велика „Служба Божа“ покійного чеського композитора Леоша Яначка і твори Карла Маркса (Мюнхен) і Кресто Одака (Загреб). У камернім концерті зазначені такі імена: Олександер Еммін (Будапешт), Мануель Розенталь (Париж), Бертольд Гольдшмід (Дармштад), Моріс Деляж (Париж), Юрій Фітельберг (Польща), Юлій Шльос (Відень), Джон Айрленд (Льондон), Микола Набоков (Париж), Віктор Ульман і Ервін Шульгоф (Прага).

— Доля рекордистки. Із Льос Анджельос приходить звістка, що недавно ще славна французька тенісістка Сузанна Ленглен щезла безслідно. Є підозріння, що вона покінчила самогубством. Останні два роки вона зазнала чимало розчарувань. Коли з 9-кратного мистця ситківки стала вона професійним грачем і виїхала до Америки заробляти гроші, світ, а з ним і щастя, відвернулося від неї. Два роки видавала її американська преса замуж за ріжних мілiонерів і магарадж — не вийшло з цього нічого. Ленглен хопила замісць ракети за перо і написала любовний роман. Крім сплїток не дав він їй нічого. Лишилось їй... щераз спонукати світ згадати богиню ситківки. Коли Ленглен живе і здорова, а щезла для реклями, то це вдалося їй... на один день.

— Прикрі помилки. В „Ділі“ ч. 14. зайшло кілька прикрих помилок, які отсим простуємо. Так у статейці „Свято Йордану у Львові“, в останньому відступі, де говориться про Йордан православних, видруковано: „Брали участь у ньому і деякі інші москвофіли“. Має бути очевидно: „Брали участь у ньому і деякі наші москвофіли“. — В останній новинці п. з. „Анальфабети в Мадярщині“ подано, що в Будапешті є 44 анальфабетів; має бути: 44.000. — У відділі „Дописи“ видруковано в першій стрічці допису з Рудок: „На донос з Рудок дістали ми таке спростування“... Має бути: „На допис з Рудок“...

З театру.

Кооператива Український Театр під дир. Й. Стадника: Бенефісовий вечір артистів.

З плакатного заголовку „Веселий вечір“ і дрібних звісток у пресі нелегко було збагнути, що це за програму приготовляють наші артисти на свій бенефіс. Вони ладили її наоспіх, діставши бенефіс щойно в останніх днях і мусіли обмежитись на-половину імпровізацією. Вечір почався віднового „На перші гулі“ Васильченка. Авдиторія забула підчас цієї побутової сценки про стільки разів повторювану фразу, що старий народній репертуар пережився; гумор і сміх віджили не лише на сцені, але й на салі. Кожний раз, коли навіть стару, а добру несу вміють на ново вирежісерувати і свіжо заграти, з неї сиплеться кілька іскор, що запалюють слухачів. Пп. Кривицька, Бенцаль, Ярема і Долинська викресали зі свого тексту неодну таку іскру.

Більша частина вечора стояла на межі традиційного концерту і модерного кабарету. Наша публика ще не зовсім рішена, чи пора вже не ходити на традиційні концерти, чи ще не пора ходити до модерного кабарету. Тому однаково оплескувала пп. Рубчака, Нікітина і Неделка за сольові співи, як і п-ну С. Стадникову, п-ню Бенцалеву, п. Ярему і п. Нікітина за темпераментні вихиляси. Ці танці були таки справжньою спробою дати щось більше понад те, що бачимо звичайно на нашій сцені, скільки разів актори мусять танцювати, бо так каже песа. (Правда, що танок апашів був трохи за блідою фантазією на тему того, як він справді виглядає).

Новиною були спроби мистецьких ілюстрацій до народніх пісень, на взірець російських театриків „Летучая Мышь“ і „Синяя Птіца“. Вони полишили найкраще враження і таку рефлексію: видко, що наші актори сами, навіть без режісера, в силі проявити деяку творчу ініціятиву і знятись понад шаблон старих постановок і старого репертуару, коли працюють спільними силами та з охотою. Природне це явище, коли замісць праці, що йде машинальними оборотами рутини, накручувана „згори“, артисти мають свободу для виявлення власної ініціятиви. Досить було такої одної випадкової нагоди для наших артистів, щоби вони показали бажання заграти щось нового і бодай трохи інакше, як з обовязку.

Чимала заслуга веселого настрою всього вечора належиться в першій мірі анонімному зі скромности авторові дотепних куплетів — п. Юрі Шкрумелякові, який з подиву гідною легкістю віршує на замовлення, (на жаль, в інших, надто частих випадках зі шкодою для свого поетичного таланту), далі п-ні Орлян — прегарній конференсієрці, з відповідним веселим усміхом і тоном, врешті артистові декораторові п. Нікітинові. Наш театр міг би, здається, з успіхом повторити такий вечір ще кілька разів. З програми треба би тільки викинути зайві плаксиво-меляхолійні пункти співу та виправити ті інші, вдатні, яким бракувало іноколи викінчення.

Великий Міський Театр: „Бродвей“, песа в 3. діях Даннінга та Аббота.

Твір цей примандрував до Европи минулого року з Ню-Йорку. Про авторів не знаю нічого, але заголовок казав сам за себе: це-ж та вулиця, що містить у собі 300 театрів, стільки-ж мілiонерів, стільки-ж потайних закутин для незаконної продажі алькоголю і не менше королів „мокрої“ контрабанди. Все це є і в тій песі — запах куліс, доляра, алькоголю, словом: всяка контрабанда.

„Бродвей“ спроба ввести в театр контрабандою кабарет, кіно, а може й цирк. Париж, що робив це вже раніше в своїх „Фолі-Бержер“, „Казіно де Парі“, „Ше Майоль“ і в „Мулен-Руж“ поставився минулої осени досить холодно до такої сензації. Холодно у професійній критиці, бо кілька місяців песа таки виповнювала вщерть шовечора салю. В інших столицях також не було інакше. Загал ходив поглянути на експеримент, перевірити, чи має добрі нерви і чи воліє джезбенд, кабаретовий балет, апашів і кінові настрої від поважних пес, на яких треба — ах! — таки щось трохи думати.

Американці підійшли до цієї проблеми як діловиті бізнесмени: внудився вам психольогічний театр, що томить ідеали, маєте те, чого хочете; героями нехай стануть ті, що дають докази найбільшої сміливости — бандити у боротьбі з поліцією і між собою, і ті, що покоряють навіть бандитів і поліцію — кабаретові красуні. Критика такої песі не може ріжнитись нічим від оголошення, яке можна би (якби можна!) вивісити на воротах льокалю, де йде її дія — на воротах кабарету, що є одночасно захистом контрабандистів алькоголю: „Будь ласка, ввійдіть, погляньте! Зазнаєте може трохи ніякового настрою серед цього товариства, але воно модерне, наскрізь модерне, таке, як ви, коли...“ Ні! Рішуче треба бути власником шинку на головній вулиці в столиці або автором такої песі, щоби знати, що є нині модерне і що може т. зв. модерний публиці подобатись. Фактом є одно: що можна захоплюватись проблемами фільософії, а йти на відпочинок на такий кабаретовий сеанс з револьверами та трупами.

М. Р.

Зі спортового життя.

З життя Карпатського Лещетарського Клюбу.

Карпатський Лещетарський Клюб почав вже свою сезонову працю. Намічено плян діяльности. Головним завданням того пляну буде пропагування цего найкращого спорту та добування йому нових прихильників. Під цим оглядом заповідається цей сезон щасливо. Цілі десятки нових наших запалених лещетарів утоптує вже сніг по підльвівських горбах.

Дуже корисним явищем є те, що в їх числі находиться і багато пань.

Очевидно і число членів Карпатського Леще-

тарського Клюбу сильно зростає. Беручи цей факт під увагу клюб рішив відбувати кожної неділі та кожного свята кількагодинні прогульки в околиці Львова, получені із курсом їзди на лещетах.

Це останнє повинні взяти на увагу передовсім усі початкуючі, а відтак ці т. зв. „дикі лещетарі", яких багато товчеться по снігу не зорганізовано та без ніяких фахових вказівок. Курси на половину вкоротклиб час їх науки лещетної їзди. Попри те передбачується теж кілька довших прогульок до Славська, де КЛК має винаймлену домівку. Решту діяльности виповнять публичні реферати, теоретичні курси та висвітлювання спортових фільмів.

Перший такий фільмовий вечір відбувся дня 21. грудня м. р. в полученні з Ширшими Сходинами КЛК.

Малим фільмовим апаратом **(Pathe Baby)** висвітлив тов. Цибульський — при участи кількадесяти вдоволених глядачів, кілька спортових та научних фільмів із доброю комедією на закінчення.

В днях від 24. до 27. грудня м. р. відбулася прогулька членів КЛК до Славська. Добрий сніг та прегарна погода дали можність використати вповні цих кілька днів на здобування кількох чудових верхів. Перший день ужито для вправ на близьких збочах. Зате другий день виповнила від рана до ночі знаменита прогулька через верх Тростян та збоче Пашки до Головецька, звідти романтичною дорогою при світлі повні до Тухлі та поїздом знова до Славська. Тут тимчасом розтаборилася в нашій домівці прогулька із шістьох люда — між ними чотирьох членів КЛК, — яка під проводом проф. С. Гайдучка зробила довшу, пятидневну туру через верхи скільських гір. Так отже вже третього дня аж дванацять наших лещетарів — в тім дві пані — пнялися на гарну Ільзу, щоби відтак довгими, місцями досить карколомними, зїздами повернути на долину.

На жаль, тогож таки дня треба було кидати гори та симпатичну домівку, бо обовязки кликали домів.

Але якими легкими видаються ці обовязки по такій прогульці!

Від сего часу зроблено вже дві кількагодинні прогульки в околиці Львова. Обі получені із вступним курсом

В пятницю, 11. січня ц. р., відбулися **Загальні Збори** Карп. Лещет. Клюбу, про вислід яких подамо іншим разом. **Спортовець.**

ОГОЛОШЕННЯ

ОПОВІСТКИ

За оголошення редакція не відповідає

Звичайні Загальні Збори Українського Спортового Союза у Львові відбудуться в суботу дня 2. лютого 1929 о год. 1630 у власній домівці при вул. Рутовського ч. 22. (Українська Бесіда) зі слідуючим порядком дня: 1) Отворення Зборів і вибір президії. 2) Відчитання протоколу з попер. Загальних Зборів. 3) Звіт уступаючої Ради Союза. 4) Уділення абсолюторії. 5) Вибір нової Ради Союза. 6. Вибір комісії суддів. 7) Вибір провірної комісії. 8) Зміна статута. 9) Евентуалія. — За Раду Укр. Спорт. Союза інж. Шепарович голова, Вахнянин Марія секретар. 1309 1—1

З „Львівського Бояна". Видїл „Львівського Бояна" пригадує членам Товариства, що проби хору відбуваються постійно у вівтірки і пятниці і взиває їх, щоби являлися на кождій пробі точно в год. 7·30 вечером з огляду на недалекі вже речинці концертів: українських новітніх хорових композиторів у лютім і Шевченківський у березні, до яких передбачується що-найменше 15 проб. Тому члени, які не являться принайменше на 10-тьох пробах, силою факту відмовляються від участи в цих концертах.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕНЯ

За оголошення редакція не відповідає

ВСІЛЯКІ годинникарсько-ювелірські роботи виконує найстараннійше Домбровскі-Розважевскі Львів (Готель Жоржа) вул. Академічна ч. 2. 2481 а) 33—?

МУЗИЧНИЙ КАТАЛЬОГ всіх краєвих та закордонних видань висилає даром і оплатно Книгарня Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові, Ринок 10. 1153 5 8

ДОБРЕ ПЛАТНИЙ ЗАРОБІТОК дають Шоферські курси І. Гайтайнера, Львів, вул. Зелена ч. 7. 1242 5—15

ГОДИННИКИ тільки найліпших фабрик прецизійні продає за готівку і на рати від десятків літ з найліпшої сторони звісна фірма **Іван Лельтенрайх**, Львів пл. Марійська ч. 5. 3 134-?

ТОРГОВЕЛЬНІ КУРСИ д. Гіршпрунга, Личаківська 34, приймає на новий 5-ти місячний торговельний курс. Стенографія. Писання на машинах. Початок науки 1. лютого 1929 1288 2—9

РОМАН ТУРИН уроджений 1900 р. згубив свою військову книжочку, яку цею дорогою уневажнює. 1306 1-3

КАНДИДАТ адвокатський рутинований, обзнайомлений з провінціональною і трибунальською практикою, самостійно працюючий, з правом субституції негайно пошукує посади концепієнта. Зголошення з заподанням условин слати під адресою: Д-р Іван Лупів, канд. адв. в Бродах, канц. д-ра Жовнірчука. 1305 1-3

КОНЦИПІЄНТА, обзнаного з провінціональною практикою пошукує від 1.II. д-р Макух, Товмач. 1302 1-3

ДЕШЕВО продам камяницю і мурований дім з двоморговим городом і садом у Львові. Відомість: Господар дому, Городецька ч. 89. 1307 1-2

КУХАРКА і господиня самодільна ощадна і роботяща пошукує заняття до лішого дому. Кохановського 106 (відда). 3108 1—2

ОГОЛОШЕННЯ

За оголошення редакція не відповідає

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". В друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів. Ринок ч. 10.